

РОЗДІЛ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

PROGRESS OF INTERNET RESOURCES IN THE MARKET OF EDUCATIONAL SERVICES IN THE CONDITIONS OF GLOBAL COMPETITION

УДК 330.3:339:376

<https://doi.org/10.32843/bses.60-30>

Ахновська І.О.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової економіки
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

Болгов В.Є.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової економіки
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

Akhnovska Inna

Vasyli' Stus Donetsk National University

Bolhov Vladyslav

Vasyli' Stus Donetsk National University

У статті розглянуто розвиток Інтернет-ресурсів на ринку освітніх послуг в умовах глобальної конкуренції. Наголошено на тому, що пандемія коронавірусу внесла свої корективи в усі сфери людського життя. Вимушене дистанційне навчання в умовах карантину засвідчило, що система освіти є розбалансованою у всьому світі, а сама освіта входить у нову епоху розвитку. Доведено, що реформування освітньої системи потребує модернізації навчального процесу. Визначено основні тенденції ринку освітніх послуг у сучасних умовах. Охарактеризовано умови глобальної конкуренції. З'ясовано різницю між поняттями «глобальна конкуренція», «техноглобалізм», «економіка знань». Досліджено сутність понять «освітня послуга», «риннок освітніх послуг», «Інтернет-ресурси». Запропоновано класифікацію Інтернет-ресурсів залежно від виду освіти. Визначено перспективи розвитку Інтернет-ресурсів на ринку освітніх послуг в умовах глобальної конкуренції.

Ключові слова: освітні послуги, ринок освітніх послуг, глобальна конкуренція, техноглобалізм, освіта, освітні Інтернет-ресурси.

В статті рассмотрено развитие Интернет-ресурсов на рынке образовательных

услуг в условиях глобальной конкуренции. Сделан акцент на том, что пандемия коронавируса внесла свои коррективы во все сферы жизни человечества. Вынужденное дистанционное обучение в условиях карантина свидетельствует о том, что система образования разбалансирована во всём мире, а само образование входит в новую эпоху развития. Доказано, что реформирование образовательной системы требует модернизации учебного процесса. В статье определены основные тенденции рынка образовательных услуг в современных условиях. Охарактеризованы условия глобальной конкуренции. Определена разница в понятиях «глобальная конкуренция», «техноглобалізм», «экономика знаний». Исследована сущность понятий «образовательная услуга», «рынок образовательных услуг», «Интернет-ресурсы». Предложена классификация Интернет-ресурсов в зависимости от вида образования. Определены перспективы развития Интернет-ресурсов на рынке образовательных услуг в условиях глобальной конкуренции.

Ключевые слова: образовательные услуги, рынок образовательных услуг, глобальная конкуренция, техноглобалізм, образование, образовательные Интернет-ресурсы.

The knowledge economy society, the rapid spread of information technology and the adaptation of humanity to quarantine restrictions in connection with the COVID-19 pandemic have contributed to the development of global competition for Internet resources in the market of educational services. The purpose of the article is to identify trends in the development of Internet resources in the market of educational services in conditions of global competition. The article considers the progress of Internet resources in the market of educational services in the conditions of global competition. The coronavirus pandemic has made adjustments in all areas of human life. Distance learning in quarantine has shown that the education system is unbalanced in all countries of the world. Education is entering a new era of development. It is proved that the reform of the educational system requires the modernization of the educational process. The article identifies the main trends in the market of educational services in modern conditions. The conditions of global competition are described. The difference between the concepts of "global competition", "technoglobalism", "knowledge economy" is clarified. The essence of the concepts "educational service", "market of educational services", "Internet resources" is investigated. Prospects for the development of Internet resources in the market of educational services in conditions of global competition are identified. The main trends in the market of educational services are increasing the share of free educational services, increasing the investment attractiveness of education, breaking the boundaries between full-time and part-time education, dynamic development of distance education, increasing interest in lifelong learning, rapidly declining international academic mobility, multi-age educational services for the whole family, increasing information literacy, increasing the role of human capital, increasing the share of non-formal and informal education, the specificity of the consumption of educational services, increasing innovation and creativity of participants in the educational process, accelerating family education, functioning in an unstable economic environment and specific changes in the labor market.

Key words: educational services, market of educational services, global competition, technoglobalism, educational internet resources.

Постановка проблеми. Суспільство економіки знань, стрімке поширення інформаційних технологій та адаптація людства до карантинних обмежень у зв'язку з пандемією COVID-19 сприяють розвитку простору глобальної конкуренції Інтернет-ресурсів на ринку освітніх послуг. Карантин суттєво підвищив рівень креативу і показник застосування Інтернет-технологій у суспільстві. Багато провідних навчальних і культурних закладів

світу відкрили вільний доступ до своїх Інтернет-ресурсів. Окрім того, на сучасному етапі в економіці знань спостерігаємо пришвидшення процесів створення нових продуктів і втілення інновацій у життя людства. Глобалізацію за рахунок поширення науки, техніки й освіти намагається пояснити така соціальна теорія, як техноглобалізм. Сьогодні існує ототожнення понять «глобальна конкуренція», «техноглобалізм» та «економіка знань», що

змушує окреслити різницю між цими поняттями. Окрім того, необхідно акцентувати увагу на впливі глобалізації на розвиток Інтернет-ресурсів, визначенні переваг і недоліків дистанційного навчання, що є особливо актуальним в умовах локдауну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Причини і риси техноглобалізму розглядали у своїх працях Л. Роціос, Н. Безрукова, О. Чернявська, Т. Бабич, А. Шлапак та інші зарубіжні та українські вчені. Умови глобальної конкуренції розглянуто у наукових працях Д. Ільницького, Л. Пронкіної, В. Антощенкової. Сутність і класифікація Інтернет-ресурсів розкриваються у роботах О. Олексюк, К. Журавської, О. Скуловатової, Г. Колоскової, Г. Перехрест. Роль відкритої освіти у суспільстві встановлено в роботах О. Захарова, І. Колеснікової, А. Хуторського, О. Висоцької, О. Коржилової, М. Лещенко, А. Яцишин. Однак сьогодні майже не існує праць із визначення впливу глобальної конкуренції на розвиток освітніх послуг та дослідження розвитку Інтернет-ресурсів і дистанційного навчання в умовах глобальної конкуренції.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення тенденцій розвитку Інтернет-ресурсів на ринку освітніх послуг в умовах глобальної конкуренції. Для досягнення мети необхідно послідовно окреслити і вирішити завдання дослідження: проаналізувати сучасний стан науки й освіти в країні, визначити переваги і недоліки дистанційного навчання в період карантину у зв'язку з пандемією COVID-19, з'ясувати сутність понять «освітня послуга», «ринок освітніх послуг», «глобальна конкуренція», «Інтернет-ресурси», дослідити інструменти організації дистанційного навчання та основні платформи відкритої освіти та визначити основні тенденції розвитку ринку освітніх послуг у сучасних умовах.

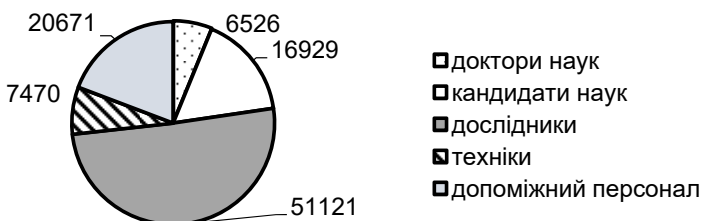
Виклад основного матеріалу дослідження.

Сьогодні спостерігаємо низку проблем в українській освіті і науці, що пов'язано не лише з пандемією та світовою кризою. Ці проблеми загострювалися роками, а саме: слабе фінансування наукових досліджень, низькі заробітні плати вчених, руйнування матеріально-технічної бази вітчизняної науки. Так, якщо частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП

України у 2010 р. становила 0,75%, то в 2019 р. – лише 0,43%, хоча частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств зросла за цей період із 13,8% до 16,4%. Якщо аналізувати джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, то частка власних коштів суб'єктів господарювання за період, що аналізується, збільшилася з 59,4% до 87,7%; частка коштів державного бюджету зросла з 1,1% до 3,9%. Натомість частка коштів інвесторів-нерезидентів зменшилася з 30% у 2010 р. до 0,3% у 2019 р. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні, за період із 2010 по 2019 р. скоротилася у 2,3 рази – з 182 484 осіб до 79 262 осіб (рис. 1).

Щодо освіти, то найбільші витрати спостерігаємо на вищу освіту, перший етап середньої освіти і початкову освіту. З одного боку, це свідчить про піклування держави про фінансове забезпечення закладів освіти, а з іншого – через інфляційні процеси, що відбуваються в економіці, позитивна динаміка показників фінансування освіти відсутня. На фінансування дошкільної, шкільної, професійно-технічної освіти у 2018 р. припадало 4% ВВП, а видатки на вищу освіту становили 1,5 млрд дол., або 1,3% ВВП. Приватні витрати за останні 10 років зростали щорічно в середньому на 6%, однак їхня частка в останні п'ять років не перевищувала 1% ВВП. Дошкільна освіта в Україні є недофінансованою. У 2018 р. витрати на одну дитину становили 800 дол. (для порівняння: у країнах ОЕСР – 4,3 тис дол.). Витрати на одного працівника дошкільної освіти – 3,3 тис дол., тоді як у середньому в країнах ОЕСР – 37,3 тис дол. Завантаженість дитсадків становить 114%, при цьому завантаженість у містах – 124%, у сільській місцевості – 87%. Це свідчить про необхідність додаткових закладів дошкільної освіти, тим паче планування державного фінансування має включати витрати на заміну зношеної інфраструктури. Приватні заклади дошкільної освіти становлять лише 1,3% від загальної кількості. При цьому 40% із них припадають на Київ та Київську область. Непропорційно низька частка приватних закладів дошкільної освіти в Україні, попри високий попит на них, є результатом надмірної зарегульованості їхньої діяльності та високих бар'єрів щодо входу для приватних ініціатив.

На початок 2019–2020 навчального року в Україні діяли 15,2 тис закладів середньої освіти, з них приватних – 1,2%. Бюджетні витрати на середню освіту коливаються в межах 2,4–2,8%. Галузь залишається суттєво недофінансованою. Так, витрати на одного учня становлять 800 дол. на рік, тоді як у країнах ОЕСР – у середньому 9,7 тис дол. Це більше, ніж фінансування закладів дошкільної освіти,

Рис. 1. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок в Україні в 2019 р. за категоріями персоналу, осіб (представлено авторами за [1])

але й матеріально-технічна база закладів середньої освіти та її утримання потребують значно більше видатків. Як зазначається в дослідженні OECD, «у моделі української школи процедури вищі за персоналізовані цілі учасників навчального процесу. У цій системі учні – лише функції для закладу освіти, який прагне досягти показників успішності відповідно до державних стандартів та рейтингу за балами ЗНО. Фокус уваги зосереджено на предметах, класно-урочній системі, великому обсязі фактологічних знань, відірваних від практики, на контролі замість заохочення» [2]. Зменшення кількості шкіл ускладнює доступ до освіти жителям віддалених населених пунктів. Концепція опорних шкіл та механізми перевезення учнів за програмою «шкільний автобус» не всюди й не завжди працюють. Фінансування професійно-технічної освіти перебуває на стабільно низькому рівні, незважаючи на потреби закладів в оновленні матеріально-технічної бази. Сьогодні не створено стимулів для залучення приватних суб'єктів господарювання до спільного фінансування закладів професійно-технічної освіти, розроблення спільних навчальних програм та навчання без відриву від виробництва через відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства.

За Індексом людського розвитку ООН Україна – держава з високим рівнем розвитку завдяки масовості та доступності освіти. Однак у глобальних рейтингах університетів країна поступається позиціями. Так, до таких рейтингів у 2019 р. потрапили лише чотири українські університети із 289 закладів вищої освіти. Державне замовлення на підготовку фахівців виконує функцію фінансової підтримки університетів. За державним замовленням в Україні навчається 46% загальної кількості студентів. Сьогодні ми спостерігаємо низький рівень фінансу-

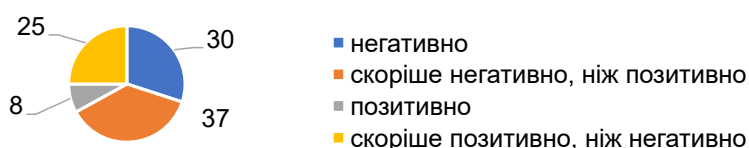

Рис. 2. Ставлення українців до дистанційного навчання у жовтні 2020 р., % [3]

вання університетів та викладачів порівняно з країнами ОЕСР, відсутність незалежної системи оцінювання якості вищої освіти. Усе це спричиняє відтік студентів за кордон. Соціальний статус вихователів, учителів і вчених є низьким. Незважаючи на підвищення рівня оплати праці деяким категоріям, робітники сфери освіти суттєво обмежені бюрократичними процедурами, що знижує їх мобільність, самооцінку, мотивацію та негативно впливає на залучення молодих учителів.

Пандемія коронавірусу внесла свої корективи в усі сфери людського життя. Нині в Україні (як і в багатьох інших країнах світу) тривають карантинні обмеження у зв'язку з пандемією COVID-19, які передбачають дистанційне навчання усіх закладів освіти. Більшість наших співвітчизників негативно ставиться до дистанційного навчання (рис. 2). Позитивно налаштовані лише 8% опитаних. Половина респондентів стверджує, що діти під час дистанційного навчання не можуть соціалізуватися та повноцінно спілкуватися. Також більшість українців критично ставиться до повної заборони відвідування освітніх закладів.

Вимушене дистанційне навчання в умовах карантину засвідчило, що система освіти є розбалансованою у всьому світі, а сама освіта входить у нову епоху розвитку. Власний викладацький досвід дає змогу виокремити такі переваги і недоліки дистанційного навчання в умовах карантину (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги і недоліки дистанційного навчання в умовах карантину

Переваги	Недоліки
Можливість користуватися багатьма ресурсами	Якість Інтернету посилює соціальну нерівність в освіті
Економія часу на дорогу, збори	Підходить тим слухачам, які мають належну підтримку батьків, доступ до цифрових ресурсів, уміють учитися самостійно
Можливість навчатися у зручний час і в зручних умовах	Перекладання відповідальності на батьків
Доступ до матеріалів у будь-який час	Велике навантаження на зір
Можливість користуватися додатковими джерелами	Ще більша кількість паперів
Більше можливостей для інтеграції на рівні тем і на рівні предметів	Моральне навантаження на вчителів через відсутність постійного зорового контакту з учнями, відсутність енергообміну
Вчать не лише учні, а й викладачі, батьки	Важко для вчителів похилого віку
Підвищення креативності педагогів	Супротив учителів і нездорова конкуренція серед учителів
Відсутність педрад офлайн	Навантаження на вчителів у плані винайдення нових відеоматеріалів

Джерело: складено авторами

Отже, реформування освітньої системи потребує модернізації навчального процесу за допомогою розвитку Інтернет-ресурсів. Для того щоб чітко визначити перспективи розвитку Інтернет-ресурсів на ринку освітніх послуг, необхідно охарактеризувати поняття «освітня послуга» та «ринку освітніх послуг». Аналіз літературних джерел свідчить про те, що визначення «освітня послуга» можна розділити за такими групами (залежно від того, як науковці визначають це поняття), як: процес, знання, система знань, блага, вид послуги, сукупність об'єкта і суб'єкта, результат або сукупність результатів, специфічний товар, демонстрація здібностей, обсяг інформації, діяльність, сукупність продуктів праці, чинник економічного зростання.

Аналіз наукової літератури з проблем функціонування ринку освітніх послуг дає змогу зробити висновок, що сьогодні його розглядають із різних точок зору. Так, на думку А. Антохова, ринок освітніх послуг є складною соціально-економічною системою, що складається з певних елементів, а саме виробників цих послуг та споживачів [4]. В. Горський, Г. Немиря, В. Погребняк розглядають цей ринок як взаємовідносини економічних суб'єктів, об'єднаних єдиною метою, спрямованих на реалізацію економічних і соціальних інтересів особистості та суспільства [5]. На думку І. Жарської та В. Неткової, це середовище і сфера виробництва, просування, реалізації та споживання освітніх послуг; матеріальні взаємовідносини між учасниками навчального процесу: тими, хто навчається, організаціями, які надають освітні послуги, а також фізичними і юридичними особами, які їх оплачують і якимось чином регламентують [6]. В. Зарубіна вважає, що це є всі потенційні споживачі, що прагнуть задовольнити свої потреби в освіті, здатні вступити у відносини обміну з продавцем

[7]. На думку П. Скока, ринок освітніх послуг являє собою взаємодію попиту на освітні послуги з боку окремих господарюючих суб'єктів – окремих особистостей, підприємств, держави і т. п. і пропозицій із боку різних освітніх організацій [8]. Усе це дає змогу зробити такий висновок: більшість науковців розглядає ринок освітніх послуг як систему взаємовідносин, сукупність споживачів, середовище та тип ринку.

Слід зазначити, що, по-перше, сьогодні ринок освітніх послуг діє в умовах конкуренції, по-друге, між наднаціональними відтворювальними системами існує глобальна конкуренція. На думку Л. Пронкіної [9], глобальна конкуренція є багатаспектною категорією, яка відображає процес суперництва цивілізацій, регіонів, країн, глобальних галузей, ТНК та інших суб'єктів глобального простору за конкурентні переваги в умовах високого рівня монополізації, посилення сукупного впливу раніше ізольованих чинників та зміни всієї парадигми їх розвитку. Цікаву думку викладають Л. Зобова та Є. Орлова [10], доводячи, що глобальна конкуренція – це конкуренція, яка ігнорує державні кордони і дає можливість сформувати свій ринковий простір для конкретного суб'єкта, тобто суб'єкти конкуренції приходять ззовні. Отже, термін «глобальна конкуренція» включає дихотомію, тобто існування двох складників – глобалізації і конкуренції. У таких умовах важливим є розвиток освітніх Інтернет-ресурсів.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що сьогодні вчені притримуються спільної думки відносно поняття «Інтернет-ресурси» (табл. 2).

Цікавим, на нашу думку, є дослідження О. Олексюк [15], в якому виділено такі типи ресурсів: довідкові видання (ресурси Вікіпедії, електронні тлумачні, фахові енциклопедії, словники),

Таблиця 2

Погляди науковців на визначення поняття «Інтернет-ресурси»

Джерело	Інтернет-ресурс (синоніми)	Визначення
В.Ю. Биков [11]	електронні освітні ресурси	вид засобів освітньої діяльності (навчання та ін.), що існують в електронній формі, є сукупністю електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей та інструкцій, інформаційних матеріалів, процесуальних моделей та ін.), які розташовуються і подаються в освітніх системах на запам'ятовуючих пристроях електронних даних
Г.В. Колоскова [12]	електронні інформаційні ресурси	індивідуальні та колективні експертні знання, окремі документи, масиви документів і документи та їх масиви, з яких складаються бази та банки даних, бази знань, електронні бібліотечні системи, бібліотеки, архіви, фонди, інформаційні системи та інші системи у визначеній предметній тематичній сфері, які відповідають функціональним потребам та запитам користувачів інформації
З.В. Савченко [13]	електронний інформаційний ресурс	інформаційний ресурс, що зберігається в електронному чи комп'ютеризованому форматі і може бути переглянутий, знайдений та перетворений засобами електронної мережі або іншої електронної технології обробки даних
Глосарій Інтернет-маркетингу [14]	Інтернет-ресурс	сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у Всесвітній мережі

Джерело: систематизовано авторами

наукові статті (статті з періодичних видань, матеріали конференцій та семінарів, персональні сайти авторів, електронні фахові журнали, електронні архіви, електронні бібліотеки), сайти розробників (навчальні матеріали, коди програм, презентації з офіційних сайтів розробників програмного забезпечення), банки рефератів (колекції готових контрольних, дипломних, курсових, індивідуальних завдань, рефератів), електронні посібники (оцифровані версії навчальних посібників, електронні посібники), програми курсів (прикладні розроблених програм курсів), офіційні документи (накази, закони, положення з офіційних урядових сайтів). Як і в попередньому дослідженні, у науковій праці К. Журавської [16] обґрунтовується важливість Інтернет-ресурсів для забезпечення навчання студентів: оскільки підручники, посібники, статті у сучасних умовах простіше і швидше знайти в мережі Інтернет за допомогою будь-якого мобільного пристрою чи комп'ютера, студенти віддають перевагу електронним версіям навчальних матеріалів. О. Скуловатова [17] окреслює чотири види робіт, де є ефективним використання Інтернет-ресурсів як додаткових засобів навчання: пошук відповідей на питання, що розглядаються на семінарських заняттях; засіб контролю знань; спосіб зберігання навчальної інформації; джерело спілкування. Г. Колоскова [12] надає розгорнуту класифікацію Інтернет-ресурсів за: джерелом створення, ступенем доступу, способом подання, формою власності, методом організації та зберігання, змістом, мовною і географічною ознакою, рівнем компетенції, цільовим призначенням, формою існування у мережі. Г. Перехрест [18] розглядає український сегмент Інтернету з погляду його складників, структури і змісту. За принципами організації науковець виділяє структурно-орієнтовані, проблемно-орієнтовані та синтетичні інформаційні ресурси.

За результатами дослідження Factum Group Ukraine [19], сьогодні Інтернетом регулярно користуються 22,96 млн українців, що становить 71%, при цьому у 21 млн осіб (65%) Інтернет є вдома. У містах із населенням понад 100 тис мешканців кількість користувачів Інтернету зростає з року в рік і станом на 01.01.2020 становить 74%, це 42% від усіх користувачів Інтернету в Україні. Міста з населенням менше 100 тис жителів становлять 29% від загальної кількості користувачів, 29% також становлять мешканці села. У селах показник використання Інтернету становить 58%.

У період карантину широко використовуються соціальні мережі і месенджери, найбільшу питому вагу серед них має Viber, – 94% (рис. 3).

Якщо говорити про вищу освіту, то найбільш розповсюдженими інструментами є Moodle, Teams, Zoom, Office 365. У процесі дослідження було проведено опитування респондентів різних вікових груп і різних соціальних верств. Усього у дослідженні прийняло участь 480 осіб.

Отримано такі результати: 86% респондентів знають про можливості відкритої освіти, із них користуються курсами відкритої освіти 43%. Окрім того, з'ясовано, що із загальної кількості опитаних осіб з однією вищою освітою користуються курсами відкритої освіти лише 2%, із двома або більше вищими освітами – 11%. Серед студентів ця частка становить 13%. Зі школярів 74% користуються курсами відкритої освіти, переважно під час підготовки до ЗНО або хоумскулери. Результати опитування стосовно платформ, якими користуються респонденти, наведено на рис. 4.

Проведене дослідження свідчить про те, що в сучасних умовах трансформації глобального соціально-економічного середовища розвиток ринку відкритої освіти у нашій країні є необхідним фактором. Українська економіка потребує сьогодні нових ресурсів для пришвидшення темпів розви-

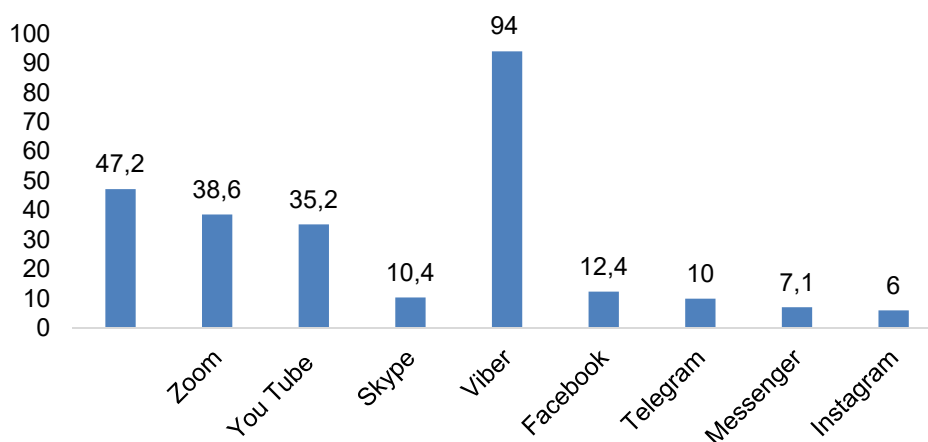

Рис. 3. Інструменти організації дистанційного навчання згідно з онлайн-опитуванням батьків дітей, які навчаються у закладах загальної середньої освіти, 8–13.04.2020, %

Джерело: систематизовано авторами за [20]

тку. Саме освіта є інструментом формування свідомості людини, тому збільшення кількості якісних українських ресурсів відкритої освіти є перспективним напрямом.

На нашу думку, Інтернет-ресурс доцільно класифікувати за видами освіти: 1) Інтернет-ресурси відкритої освіти; 2) Інтернет-ресурси закладів освіти; 3) Інтернет-ресурси неформальної, інформальної та альтернативної освіти. Також слід

вказати, що в умовах глобальної конкуренції на розвиток Інтернет-ресурсів на ринку освітніх послуг впливає низка чинників, які залежно від напрямку впливу можна поділити на зовнішні (екзогенні) і внутрішні (ендогенні); залежності від змісту – на управлінські, організаційні та економічні. Усе це дає змогу виділити основні тенденції розвитку ринку освітніх послуг у сучасних умовах (рис. 5).

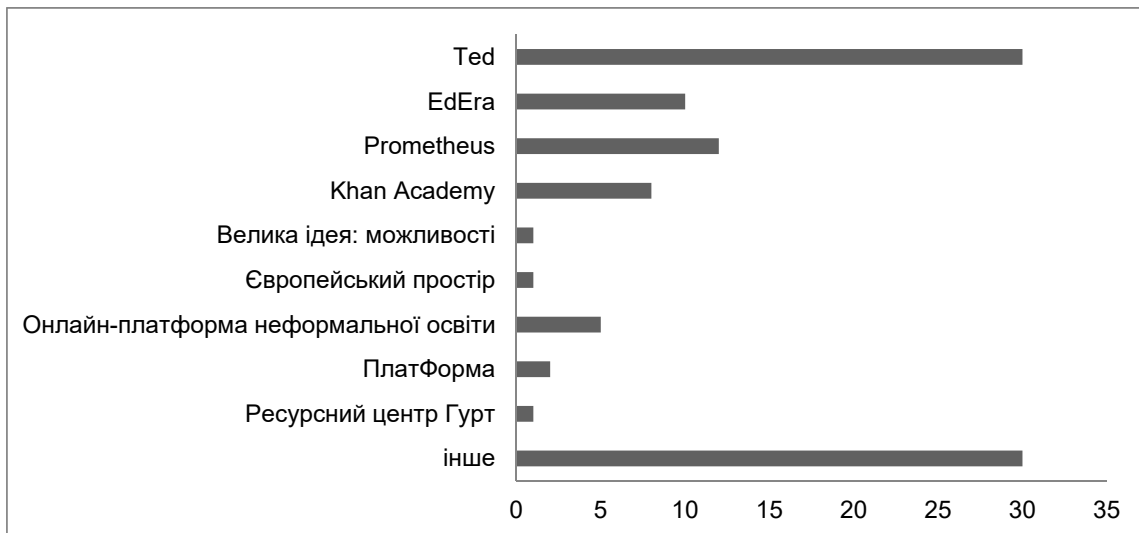

Рис. 4. Основні платформи відкритої освіти, якими користуються респонденти, %

Джерело: проведено авторами

Рис. 5. Тенденції розвитку ринку освітніх послуг в умовах карантинних обмежень у зв'язку з пандемією COVID-19

Джерело: систематизовано авторами

Перспективи регулювання освітніх послуг на ринку освіти в умовах карантинних обмежень доцільно розглянути за групами методів освітньої політики: нормативно-правові (у тому числі законодавчі), зокрема оптимізація нормативно-правових документів. Так, сьогодні вже є відображення в законодавчому просторі України сімейної (домашньої) форми навчання, надалі ця форма здобуття освіти лише поширюватиметься. Окрім того, у нашій країні мало закладів вищої освіти можуть пропонувати послуги саме дистанційної освіти (тобто в умовах карантину абсолютно всі ЗВО здійснюють освітню діяльність дистанційно, але не мають ліцензій на дистанційну форму навчання, отже, після карантину ситуація може змінитися); економічні (податкове заохочення надання благочинних пожертв на розвиток освіти, у тому числі альтернативних шкіл, створення бірж репетиторів); організаційні, у тому числі адміністративні (ліцензування), інноваційні (запровадження нових форм освітніх послуг), управлінські (синтез із підприємствами), інформаційні (надання інформаційної підтримки).

Висновки з проведеного дослідження.

По-перше, сьогодні на розвиток Інтернет-ресурсів суттєво впливають умови глобальної конкуренції, тобто ситуації ігнорування державних кордонів і можливості формування власного «наддержавного» освітнього простору. По-друге, на сучасному етапі розвитку суспільства саме знання стають важливим чинником виробництва і відіграють головну роль у тенденціях соціально-економічної трансформації суспільства. Ці важливі умови є запорукою формування економіки знань. По-третє, загальнопланетарний процес інтеграції технологічних систем у глобальну систему генерації наукових знань та ідей із подальшим ефектом синергізму є техноглобалізмом. По-четверте, на сучасному етапі спостерігаємо розвиток Інтернет-ресурсів на ринку освітніх послуг у всьому світі, і зокрема в Україні. Пандемія COVID-19 сприяла значному вдосконаленню і поширенню розроблення й використання Інтернет-ресурсів.

Для поліпшення функціонування ринку освітніх послуг України в умовах глобальної конкуренції необхідними є: удосконалення моделі управління у школах; перехід від школи знань до школи компетентностей; персоналізація освіти; підтримка випускників шкіл; створення нових робочих місць; державне фінансування освіти; реалізація стратегічної діяльності з реформування системи науки; стимулювання дослідників до наукової кар'єри; збільшення конкурсного фінансування дослідницьких проєктів; експертне оцінювання проєктів; сприяння публікаціям у міжнародних виданнях; полегшення доступу до національних і міжнародних наукових інфраструктур; поглиблення співпраці з науковою діаспорою; розроблення схем

мобільності на рівні науки. Перспективи подальших досліджень – поглиблення теоретико-методологічних засад відкритої освіти як соціального інституту, формування механізму функціонування освітніх установ відкритого типу, розроблення стратегії розвитку ринку відкритої освіти України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Матеріали Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.12.2020).
2. Український інститут майбутнього: Освіта, Стратегія України 2030. Київ, 2019. URL: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034> (дата звернення: 21.12.2020).
3. Більшість українців виступили проти дистанційного навчання: опитування. URL: <http://vsviti.com.ua/news/118745> (дата звернення: 20.10.2020).
4. Антохов А.А. Ринок освітніх послуг у світлі класичного та новітніх підходів до дослідження. *Регіональна економіка*. 2009. № 1. С. 251–259.
5. Горський В.С., Немиря Г.К., Погребняк В.А. Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України. Київ: КМ Академія, 2009. 290 с.
6. Жарська І., Неткова В. Сучасний стан і тенденції розвитку освітніх послуг в Україні: статистичні оцінки. *Статистика України*. 2014. № 2. С. 45–51.
7. Зарубіна В.В. Сутність та специфіка маркетингу освітніх послуг в Україні. *Економічні проблеми сталого розвитку*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Суми, 2014. Т. 2. С. 157–158.
8. Скок П.О. Сучасні тенденції розвитку ринку освітніх послуг. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=777> (дата звернення: 20.10.2020).
9. Пронкіна Л.І. Конкурентоспроможність України в умовах глобальної конкуренції. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 2(13). С. 315–316.
10. Зобова Л.Л., Орлова Е.К. Глобальная конкуренция как разновидность пространственной конкуренции. *Современные проблемы науки и образования*. 2012. № 4. URL: <http://science-education.ru/ru/article/view?id=6765> (дата звернення: 22.11.2020).
11. Биков В.Ю. Інноваційні інструменти та перспективні напрями інформатизації освіти. Збірник наукових праць третьої Міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи». Львів: Львівськ. держ. ун-т безпеки життєдіяльності, 2012. С. 14–26. URL: http://ubgd.lviv.ua/konferenc/kon_ikt/plen_zasid/Bukov.pdf (дата звернення: 22.11.2020).
12. Колоскова Г.В. Ресурси мережі Інтернет як елемент інформаційного обслуговування користувачів публічних бібліотек. *Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи*: Матеріали III Науково-практичної конференції. 2017. URL: <http://surl.li/jbsm> (дата звернення: 22.11.2020).
13. Савченко З.В. Формування і використання інформаційних електронних науково-освітніх ресурсів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010.

№ 14(18). URL: http://lib.iitta.gov.ua/71/1/Formuw_i_wykor_IR_w_EB.pdf (дата звернення: 23.11.2020).

14. Глоссарий Интернет-маркетинга. URL: https://www.glossary-internet.ru/terms/%C8/internet_resurs/ (дата звернення: 01.12.2020).

15. Олексюк О. Аналіз використання електронних ресурсів у науково-дослідній роботі майбутніх вчителів інформатики. *Наукові записки. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2014. № 5. С. 43–48.

16. Журавська К.О. Актуальність створення електронних бібліотек вищих медичних навчальних закладів України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. Т. 47. Вип. 3. С. 124–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_3_12 (дата звернення: 22.11.2020).

17. Скуловатова О. Інтернет-ресурси як психологічний фактор впливу на якість навчання. *Актуальні проблеми психології. Вісник КНТЕУ*. 2013. № 5. С. 84–94.

18. Перехрест Г. Електронні інформаційні ресурси українського сегмента Інтернету. *Сучасний інформаційний простір*. 2007. № 3(37). С. 26–29.

19. Майже 23 млн українців регулярно користуються Інтернетом – дослідження. URL: <https://mind.ua/news/20204323-majzhe-23-mln-ukrayinciv-regulyarno-koristuyutsya-internetom-doslidzhennya> (дата звернення: 11.11.2020).

20. Горбачов С. Виклики і перспективи нового 2020/21 навчального року. *Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Очікування та перспективи освітнього процесу у 2020–2021 навчальному році»*. URL: <https://vseosvita.ua/news/batky-rochaly-krashche-stavytysia-do-vchyteliv-iaki-iakino-pratsiuvaly-na-dystantsiitsi-serhii-horbachov-27836.html> (дата звернення: 20.11.2020).

REFERENCES:

1. Materialy Derzhavnogo komitetu statystyky Ukrainy (2020) *Osvita. Nauka* [Education. Science]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 20 December 2020).

2. Ukrainyskyi instytut maibutnoho [Ukrainian Institute of the Future] (2019) *Osvita, Stratehiia Ukrainy 2030* [Education. Strategy of Ukraine 2030] Available at: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034> (accessed 21 December 2020).

3. Bilshist ukrainsiv vystupyly proty dystantsiinoho navchannia [Most Ukrainians oppose distance learning] (2020) *Opytuvannia* [Poll]. Available at: <http://vsviti.com.ua/news/118745> (accessed 20 December 2020).

4. Antokhov A.A. (2009) Rynok osvitykh posluh u svitli klasychnoho ta novitnikh pidkhodiv do doslidzhenia [The market of educational services in the light of classical and modern approaches to research]. *Rehionalna ekonomika*, no. 1, pp. 251–259.

5. Horskyi V.S., Nemyria H.K., Pohrebniak V.A. (2009) Suchasni systemy vyshchoi osvity: porivniannia dlia Ukrainy [Modern higher education systems: a comparison for Ukraine]. Kyiv: KM Akademiia. (in Ukrainian)

6. Zharska I., Netkova V. (2014) Suchasnyi stan i tendentsii rozvytku osvitykh posluh v Ukraini: statystychni otsinky [Current state and trends in the development of

educational services in Ukraine: statistical estimates]. *Statystyka Ukrainy*, no. 2, pp. 45–51.

7. Zarubina V.V. (2014) Sutnist ta spetsyfika marketingu osvitykh posluh v Ukraini [The essence and specifics of marketing educational services in Ukraine]. *Ekonomichni problemy staloho rozvytku: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii*, no. 2, pp. 157–158.

8. Skok P.O. (2013) Suchasni tendentsii rozvytku rynku osvitykh posluh [Current trends in the market of educational services]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok* [Public administration: improvement and development]. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?&z=777> (accessed 20 December 2020).

9. Pronkina L.I. (2013) Konkurentospromozhnist Ukrainy v umovakh hlobalnoi konkurentsii [Konkurentospromozhnist Ukrainy in terms of global competition]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu Yurydychna akademiia Ukrainy im. Yaroslava Mudroho*, no. 2(13), pp. 315–316.

10. Zobova L.L., Orlova E.K. (2012). Globalnaja konkurencija kak raznovidnost prostranstvennoj konkurencii [Global competition as a kind of spatial competition]. *Sovremennye problemy nauki i obrazovaniia* [Modern problems of science and education], no. 4. Available at: <http://science-education.ru/ru/article/view?id=6765> (accessed 20 December 2020).

11. Bykov V.Iu. (2012). Innovatsiini instrumenty ta perspektyvni napriamy informatyzatsii osvity [Innovative tools and promising areas of education informatization]. *Proceedings of the Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy: III Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. (Lviv: Lvivsk. derzh. un-t bezpeky zhyttiedialnosti)*, pp. 14–26. Available at: http://ubgd.lviv.ua/konferenc/kon_ikt/plen_zasid/Bukov.pdf (accessed 20 December 2020).

12. Koloskova H.V. (2017) Resursy merezhi Internet yak element informatsiinoho obsluhovuvannia korystuvachiv publichnykh bibliotek [Internet resources as an element of information service for users of public libraries]. *Proceedings of the Bibliotekna sprava u suchasnykh informatsiino-komunikatyvnykh protsesakh: tendentsii ta perspektyvy: Materialy III Nauk.-prakt. konf.* Available at: <http://surl.li/jbsm> (accessed 25 December 2020).

13. Savchenko Z. V. (2010). Formuvannia i vykorystannia informatsiinykh elektronnykh naukovykh osvitykh resursiv [Formation and use of information electronic scientific and educational resources]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia* [Information technologies and teaching aids], no. 14(18). Available at: http://lib.iitta.gov.ua/71/1/Formuw_i_IR_w_EB.pdf (accessed 25 December 2020).

14. Glosarij internet-marketinga [Internet marketing glossary]. Available at: https://www.glossary-internet.ru/terms/%C8/internet_resurs/ (accessed 01 December 2020).

15. Oleksiuk O. (2014) Analiz vykorystannia elektronnykh resursiv u naukovykh doslidni roboti maibutnikh vchyteliv informatyky [Analysis of the use of electronic resources in the research work of future teachers of computer science]. *Naukovi zapysky. Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*, no. 5, pp. 43–48. (accessed 10 December 2020).

16. Zhuravska K.O. (2015) Aktualnist stvorennia elektronnykh bibliotek vshchych medychnykh navchalnykh zakladiv Ukrainy [The urgency of creating electronic libraries of higher medical educational institutions of Ukraine]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 47(3), pp. 124–135. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_12 (accessed 10 December 2020).

17. Skulovatova O. (2013) Internet-resursy yak psykhologichnyi faktor vplyvu na yakist navchannia [Internet resources as a psychological factor influencing the quality of education]. *Aktualni problemy psykhologii: Visnyk KNTEU*, no. 5, pp. 84–94.

18. Perekhrest H. (2007) Elektronni informatsiini resursy ukrainskoho sehmenta Internetu [Electronic information resources of the Ukrainian segment of the Internet]. *Suchasnyi informatsiinyi prostir*, no. 3 (37), pp. 26–29.

19. Maizhe 23 mln ukrainciv rehuliarno korystuiutsia Internetom – doslidzhennia [Almost 23 million Ukrainians regularly use the Internet – research]. Available at: <https://mind.ua/news/20204323-majzhe-23-mln-ukrayinciv-regulyarno-koristuyutsya-internetom-doslidzhennya> (accessed 11 November 2020).

20. Horbachov S. (2020) Vyklyky i perspektyvy novoho 2020/21 navchalnoho roku [Challenges and prospects of the new 2020/21 school year]. Proceedings of the *Ochikuvannia ta perspektyvy osvithnoho protsesu u 2020–2021 navchalnomu rotsi : Vseukrainska naukovo-praktychna onlain-konferentsia*. Available at: <https://vseosvita.ua/news/batky-pochaly-krashche-sta-vytysia-do-vchyteliv-iaki-iakisno-pratsiuvaly-na-dystantsiitsi-serhii-horbachov-27836.html> (accessed 20 November 2020).